

КАКО ПОСТАТИ
ШКОЛА/
ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА
“ПРИЈАТЕЉ
ПРАВИЛНЕ
ИСХРАНЕ”?

КАКО ПОСТАТИ „ШКОЛА/ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА ПРИЈАТЕЉ ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ“?

Упутство за развој, имплементацију и евалуацију иницијативе

Уредили (азбучним редосљедом):

prim. dr Амела Лолић

doc. dr sc. med. Драгана Стојисављевић

др Јелена Ђаковић-Девић

mr sc. Јелена Нишкановић

mr sc. Наташа Цвијановић

doc. dr sc. med. Слађана Шиљак

Упутство за развој, имплементацију и евалуацију иницијативе „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ је преузет и адаптиран материјал развијен на експертском састанку Свјетске здравствене организације посвећеном гојазности код дјеце (Кобе, 20-24. јун, 2005) - „Nutrition Friendly School Initiative“.

Година издавања:

јуни 2016.

Дизајн и припрема за штампу:

Мирна Ђесовић

Штампање ове публикације подржао UNICEF

кроз Пројекат развоја и сарадње регије Бирач који финансира
Влада Краљевине Холандије, а проводе агенције Уједињених
нација UNDP, UNICEF и UNHCR

*Садржај публикације је одговорност аутора и не одражава
званичне ставове UNICEF-а*

unicef

КАКО ПОСТАТИ
ШКОЛА/
ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА
“ПРИЈАТЕЉ
ПРАВИЛНЕ
ИСХРАНЕ”?

УПУТСТВО ЗА РАЗВОЈ, ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ
И ЕВАЛУАЦИЈУ ИНИЦИЈАТИВЕ

Влада Републике Српске
Министарство здравља и
социјалне заштите
Републике Српске

Влада Републике Српске
Министарство просвјете и
културе Републике Српске

ЈЗУ Институт за јавно
здравство Републике Српске

Бања Лука, 2016. година

САДРЖАЈ

1. Увод	11
2. Оправданост.....	11
3. Предност за школе, предшколске установе, родитеље и локалну заједницу.....	12
4. Материјали и методе рада.....	12
5. Прва фаза - поступак за самоевалуацију	14
6. Друга фаза - основни концепт развијања политике и имплементације иницијативе школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране	14
7. Фаза три и четири- Израда Политике „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ).....	17
8. Фаза пет - општи концепт евалуације програма „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“	20
9. Прилози	22

ПРЕДГОВОР

Публикација “Како постати школа/предшколска установа пријатељ правилне исхране” представља упутство за развој, имплементацију и евалуацију програма “Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране у Републици Српској”.

Мултидисциплинарни тим стручњака из Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске, Министарства просвјете и културе Републике Српске и Института за јавно здравство Републике Српске адаптирао је материјал “Nutrition Friendly School Initiative” који је развијен од стране експерата Свјетске здравствене организације.

Политика унапређивања здравља становништва Републике Српске до 2020. године, као основни плански документ Министарства здравља и социјалне заштите у Влади Републике Српске у области здравља, предвиђа развијање специфичних планских докумената усмјерених на социјалне одреднице здравља усредсређених на кључна подручја, као што је рани раст и развој. Такође предвиђа инвестирање у здравље посредством осигуравања здравог почетка живота, заштите од лоших искустава у току одрастања и промовисања сигурности и благостања у дјетињству.

Програм откривања и сузбијања фактора ризика кардиоваскуларних и малигнух болести и других масовних незаразних болести и раног откривања тих болести се у Републици Српској спроводи од 2002. године. Међутим, и даље су незаразне болести водећи узрок умирања у Републици Српској. Зато ће се у оквиру пројекта “Јачање и унапређивање модерних и одрживих јавноздравствених стратегија, капацитета и услуга за побољшање здравља становништва у Босни и Херцеговини” који проводи Свјетска здравствена организација, а финансиран је од стране Швајцарске агенције за развој и сарадњу, израдити нови програм, прилагођен новим сазнањима везаним за ову област.

Као допринос том циљу у Бањалуци је одржан интерсекторски дијалог о смањењу уноса соли у исхрани и уклањању нездравих масти из прерађене хране. Овај дијалог о јавноздравственим политикама био је први у низу од три дијалога о јавноздравственим политикама у периоду од 2014. до 2016. године, који су посвећени приоритетним интервенцијама и „најбољем поврату на уложени новац“. Циљ је да се ефективно и ефикасно спријече и контролишу незаразне болести на популацијском нивоу, као што је препоручено у Акционом плану за имплементацију европске стратегије за превенцију и контролу незаразних болести за период 2012. до 2016. године, те да се створи здраво окружење за конзумацију хране и пића, што

је први циљ Европског акционог плана за храну и исхрану за период од 2015. до 2020. године.

Конкретније, припремљени су водичи за артеријску хипертензију, дијабетес и кардиоваскуларне болести, хиперлиппротеинемике, гојазност код дјеце и одраслих и за промоцију физичке активности, те здравствено промотивни материјали везани за: дијабетес, кардиоваскуларне болести, физичку активност, гојазност, дислиппротеинемике и повишен крвни притисак. Ови материјали биће од изузетне користи за будући рад тимова породичне медицине.

Кроз “Пројекат смањења фактора ризика за здравље у Босни и Херцеговини” који се проводи од стране Свјетске банке, а финансиран је од стране Швајцарске агенције за развој и сарадњу, ревидираће се регулатива за контролу дувана, унапређивати спровођење те регулативе и подржати промоција здравих стилова живота.

Да рани период живота одређује карактеристике цијелог животног вијека наглашено је и на министарској конференцији о цијеложивотном приступу у контексту европске политике за здравље “Здравље 2020”, која је одржана у Минску у крајем 2015. године. На највишем дискутовало се о постојању кључних фаза у животу људи, у којима се може дјеловати како би се повећао здравствени потенцијал цијеле популације, те су се разматрали постојећи докази који подржавају ову тврдњу.

Дијете које је храњено, његовано, пажено, охрабривано и заштићено у раном периоду живота, има веће шансе као одрасла особа за бољи когнитивни и физички развој, боље образовно достигнуће и бољу продуктивност. Имајући то у виду, намеће се задатак целокупном друштву – да подржи мале људе, да постану велики.

Препознајући значај раног раста и развоја Влада Републике Српске је међу првима у региону донијела Политику унапређења раног раста и развоја дјеце у Републици Српској чији је циљ да се тежећи највишим стандардима заједнице створе оптимални услови за правилан раст и развој дјеце како би свако дијете, без обзира на средину из које потиче и своје индивидуалне могућности, имало услове за здрав почетак живота, и достигло свој пуни потенцијал.

Влада Републике Српске је такође донијела Политику унапређивања исхране дјеце до пет година живота у Републици Српској и Смјернице за исхрану дојенчади, предшколске и школске дјеце, а проводи се и програм “Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране у Републици Српској”, који је базиран на принципима програма Свјетске здравствене организације “Школе пријатељи правилне исхране “. Кроз

споменути програм је развијена пуликација коју читате, као и публикација „Стандарди исхране за планирање јеловника у предшколским установама за дјецу узраста од прве до шесте године“. Осим тога, сва породилишта у Републици Српској су “Установе пријатељи беба” према критеријумима “Baby Friendly Initiative”.

Све ове активности проведене су уз подршку нашег дугогодишњег партнера UNICEF-а. Захваљујући заједничкој визији, да сваком дјетету омогућимо срећно и здраво дјетињство, као темељ будућег живота, надамо се да ћемо, дугорочно, утицати и на смањење учесталости незаразних болести.

Од нашег успјеха на том путу зависиће будућност генерација које сада стасају и које ће тек доћи, што довољно говори о озбиљности и важности да постанемо „пријатељи здраве исхране“. Школе и предшколске установе у Републици Српској требале би да понесу ту титулу, а ова публикација доноси прецизно упутство за постизање тог циља.

Министар здравља и социјалне
заштите у Влади Републике Српске

Драган Богданић, доктор медицине

Бања Лука, 12.07.2016. године

ПРЕДГОВОР

Доступност адекватне исхране је глобални проблем. Док велики број људи у свијету пати од глади, гојазност је у порасту у готово свим земљама, како богатим тако и сиромашним. Да би се овај проблем ријешило постављени су амбициозни глобални циљеви, као и Одрживи развојни циљеви. Генерална скупштина Уједињених нација је 1. априла 2016. године прогласила УН декаду акције за исхрану за период 2016-2025 која позива на окончање глади, искоријењивање свих облика неухрањености у свијету и осигурање универзалног приступа здравијој и одрживој исхрани за све људе. Резолуција УН-а обавезује власти у свим државама да ријеше проблеме потхрањености, заостајања у расту, недовољне и прекомјерне тежине код дјеце узраста до пет година, анемије код жена и дјеце, као и друге поремећаје узроковане недостатком микронутријената. Такођер их обавезује да обрну тренд раста преухраности и гојазности у свим узрасним групама као и број незаразних обољења узрокованих лошом исхраном.

Адекватна исхрана је од суштинског значаја за здравље и развој дјеце. Према Заједничкој процјени неухрањености групе UNICEF-WHO-World Bank из 2015. године број дјеце која заостају у расту је у благом паду, но и даље износи чак 159 милиона. У свијету постоји 41 милион преухранене дјеце, око 10 милиона више него што их је било прије 20 година. Глобално, 50 милиона дјеце узраста до 5 година су неухрањена, од чега је 16 милиона дјеце озбиљно неухрањено. Неухрањеност угрожава будућност милиона дјеце, онемогућавајући оне који преживе, да постигну свој пуни развојни потенцијал, да буду способна да уче и да зарађују када одрасту. У исто вријеме милиони дјеце једу превише хране богате енергијом што, заједно са смањеном тјелесном активношћу, доводи до гојазности, прекомјерне тежине и незаразних болести узрокованих лошом исхраном.

UNICEF ради у више од 90 земаља у свијету на томе да здрава исхрана постане стварност за сву дјецу, њихове породице и заједнице. Наше активности су промоција дојења и здраве исхране мале дјеце; превенција и третирање поремећаја узрокованих неадекватном исхраном код жена и дјеце; веза здраве исхране са лијечењем ХИВ/АИДС-а; превенција и третирање озбиљне акутне неухрањености; брз и учинковит одговор у хитним случајевима; побољшање здравља адолесцената и мајки; превенција прекомјерне тежине и гојазности.

У циљу побољшања исхране дјеце у Републици Српској UNICEF у Босни и Херцеговини је подржао Министарство здравља и социјалне заштите Републике Српске и Министарство просвјете и културе Републике Српске

у провођењу програма: Школе/предшколске установе - пријатељи правилне исхране. У оквиру овог програма креирана је публикација: Како постати школа/предшколска установа - пријатељ правилне исхране. Ова вриједна публикација презентира основне принципе иницијативе и детаљно објашњава кораке које свака школа и предшколска установа треба подузети како би постала 'пријатељ правилне исхране'.

Вјерујемо да ће публикација коју читате помоћи директорима, едукаторима и осталом особљу предшколских институција да достигну високе стандарде 'школа/предшколских установа - пријатеља правилне исхране', да ће се прехранбене навике дјецe у раном узрасту побољшати, те да ће се на тај начин трасирати њихов пут ка бољем и сретнијем животу.

Ayman Abulaban

Представник UNICEF-а
у Босни и Херцеговини

КАКО ПОСТАТИ „ШКОЛА/ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА ПРИЈАТЕЉ ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ“?

1. УВОД

Здравствени проблеми повезани с исхраном дјеце све су значајнији узрок неспособности и прераног умирања широм свијета. Потхрањеност је још увијек главни проблем у многим земљама, посебно у земљама у развоју. Међутим, проблем прекомјерне тјелесне масе (предгојазности) и гојазности је попримио епидемијски облик на глобалном нивоу, а погођене су како развијене земље, тако и земље у развоју, посебно оне у економској транзицији. У неким земљама, уз епидемију гојазности присутан је и даље проблем неухрањености.

На основу начела да успјешно рјешавање јавноздравствених проблема потхрањености и гојазности захтијева мултидисциплинарни приступ и сарадњу више сектора и доношење заједничких рјешења, развијена је Иницијатива за школе/предшколске установе које промовишу здраву/правилну исхрану у оквиру наставка стручног скупа Свјетске здравствене организације (СЗО) о дјечијој гојазности (Кобе, 20-24 јуни 2005.). Ова иницијатива осигурава стварање радног оквира за провођење интегрисаних интервентних програма за побољшање здравља и стања ухрањености дјеце школске доби и адолесцената у школском окружењу укључујући предшколске установе које у свом саставу имају јасличке и вртићке групе, обједињујући постојећа настојања и рад свих заинтересованих институција и партнера. Алатке које је израдила СЗО биће коришћене у имплементацији Програма „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ) у Републици Српској.

2. ОПРАВДАНОСТ

Побољшање стања ухрањености предшколске/школске дјеце успјешно је улагање у будуће генерације. Предшколске и школске установе нуде многе могућности за промоцију модела здраве (правилне и уравнотежене) исхране и физичких активности за дјецу, а такође су потенцијална приступна тачка за укључивање родитеља и чланова заједнице у превенцији свих облика неправилне исхране (анорексије и булимије), потхрањености, превенције дефицита и гојазности те других хроничних болести повезаних с исхраном (шећерне болест, болести срца и крвних судова). Универзалност школског/предшколског окружења за приступ дјецу чини их изузетно значајним на пољу глобалне борбе против све већих јавноздравствених проблема повезаних с исхраном (потхрањености и гојазности).

3. ПРЕДНОСТ ЗА ШКОЛЕ, ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ, РОДИТЕЉЕ И ЛОКАЛНУ ЗАЈЕДНИЦУ

Програм „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ) пружа одговарајућу корист школској/предшколској установи:

- Омогућава изградњу стимулативног окружења које активно ради на промоцији здравља, физичке активности и правилне исхране, што у коначници доприноси побољшању здравља дјеце,
- Јача капацитет школске/предшколске установе за препознавање здравствених и нутритивних проблема дјеце у сарадњи са породицом и локалном заједницом,
- Јача сарадњу професионалаца, родитеља, здравствених установа и удружења локалне заједнице у превенцији и отклањању здравствених проблема повезаних са гојазношћу и потхрањеношћу,
- Подстиче стицање одређених знања, вјештина и облика понашања усмјерених ка здрављу и здравом начину живота како дјеце тако и свих који раде у предшколској установи и оних који учествују у бризи и васпитању дјеце (родитељи/старатељи).

4. МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОДЕ РАДА

Развој и имплементација ПУППИ иницијативе подразумијева израду одговарајућих докумената (ситуационе анализе, политика и акционог плана) на нивоу установе у складу са специфичним потребама и приоритетним циљевима. Наведени документи ће чинити основу за планирање, реализацију и праћење активности на нивоу установе који су усмјерени на развој стимулативног окружења које активно ради на промоцији здравља, физичке активности и правилне исхране.

У склопу наведене иницијативе биће одржане обуке и радионице за особље установе, родитеље и дјецу о здравим животним стиловима, са посебним освртом на храну и исхрану. Унаприједити знање о правилном

избору намирница и значају физичке активности у предшколској установи и локалној заједници је главни циљ имплементације иницијативе. Свеобухватан приступ ПУППИ иницијативе омогућиће повезивање различитих група и актера на нивоу установе и локалне заједнице како би се на систематичан начин развило окружење за унапређење здравих стилова живота дјецe, почевши од најранијег периода њиховог живота.

У прилогу наведене брошуре налазе се документа која представљају основу за развој програма „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ). Сви документи су хронолошки приказани према редослиједу спровођења активности које се ослањају на развој ПУППИ иницијативе.

Брошура описује основне фазе у процесу постајања предшколске /школске установе пријатеља правилне исхране и то:

1. Поступак за самоевалуацију (Упитник за процјену „Школа/предшколских установа пријатеља правилне исхране“) који подразумијева:

- попуњавање упитника процјене од стране стручног тима именованог испред предшколске установе који омогућава сагледавање ситуације на нивоу установе и представља основу за дефинисање специфичних циљева Политике,
- попуњавање формулара процјене одређености од стране стручног тима предшколске установе, који садржи процјену посвећености установе али и процјену одређености и мотивисаности родитеља, свих запослених и локалне заједнице за развој ПУППИ иницијативе.

2. Основни концепт развијања политике и имплементације иницијативе школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране који даје преглед пет кључних компоненти радног оквира за имплементацију ПУППИ иницијативе и критеријума у оквиру ових компоненти.

3. Смјернице за развој Политике ПУППИ на нивоу установе, које садрже кратак опис активности које је потребно предузети, како би се на основу самоевалуације и процјене посвећености, развила и дефинисала Политика „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ) на нивоу установе.

4. Модел развоја акционог плана за имплементацију Политике ПУППИ на нивоу установе, који представља примјер изгледа и садржаја акционог плана који служи као основа (показни модел) за даље дефинисање кључних компоненти Политике на нивоу сваке установе.

5. Општи концепт евалуације ПУППИ Политике на нивоу установе, који садржи упуте за процјену имплементације програма у свакој појединачној установи те утврђивања степена успјешности имплементације ПУППИ иницијативе.

5. ПРВА ФАЗА - ПОСТУПАК ЗА САМОЕВАЛУАЦИЈУ

Школске/предшколске установе које би жељеле постати дио Програма и Иницијативе „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ требале би - као први корак – процијенити и вредновати своју постојећу праксу.

На нивоу школе/предшколске установе је потребно оформити стручно тијело које ће извршити поступак самопроцјене. У оквиру поступка самопроцјене користи се Инструмент за самопроцјену школа/предшколске установе пријатеља правилне исхране који се налази у Прилогу 1. овог документа и Формулар процјене одређености одређене школе/предшколске установе за прихватање и провођење ПУППИ иницијативе, који се налази у Прилогу 2. овог документа.

Инструмент самопроцјене школског/предшколског особља омогућиће бољи увид у постојеће стање школе/предшколске установе, те олакшати идентификацију потребних корака да школа/предшколска установа постане пријатељ здраве исхране.

6. ДРУГА ФАЗА - ОСНОВНИ КОНЦЕПТ РАЗВИЈАЊА ПОЛИТИКЕ И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ИНИЦИЈАТИВЕ ШКОЛЕ/ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ ПРИЈАТЕЉИ ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ

На основу резултата самопроцјене стручно тијело школе/предшколске установе би требао развити политику установе и акциони план о имплементацији иницијативе „Школа/предшколска установа пријатеља правилне исхране“.

На основу резултата самопроцјене школског/предшколског особља, радни оквир за имплементацију Иницијативе за промоцију здраве исхране

у школама/предшколским установама може се користити као водич за развој школске/предшколске политике и акционог плана.

Радни оквир за имплементацију ПУППИ иницијативе обухвата пет кључних компоненти:

- **Компонента 1:** Имати написан документ Политика школа/предшколских установа које промовишу здраву исхрану,
- **Компонента 2:** Изградња свијести и проширење могућности школске/предшколске заједнице,
- **Компонента 3:** Припрема, избор и развијање методичког модела реализације,
- **Компонента 4:** Школска/предшколска средина која пружа стимулативну подршку,
- **Компонента 5:** Придржавање принципа правилне исхране и пружање здравствених услуга.

Свака школа/предшколска установа која се придружује ПУППИ иницијативи би требала испуњавати минимум критеријума наведених у оквиру сваке компоненте радног оквира за њену имплементацију како **слиједи**.

Компонента 1. Израдити Политику школа/предшколских установа које промовишу здраву исхрану која укључује:

- Свих пет компоненти описаних у радном оквиру за имплементацију ПУППИ иницијативе,
- **Оправданост (зашто):** нпр. превенција потхрањености, прекомјерне тјелесне тежине и гојазности, других хроничних болести везаних уз исхрану те повећана физичка активност, итд.,
- **Циљеве (шта, када)** с временским оквиром и јасним промјенама,
- **Акциони план (како, ко),** путем свеобухватног приступа који доприноси здравом живљењу и животним стиливима требао би укључивати опис процеса, организацијску структуру, улоге и одговорности, права/једнакост/недискриминација, снажна одређивање свих заинтересованих страна, итд.,
- **Систем праћења и евалуације** Политике Школе/предшколске установе које промовишу здраву исхрану.

Компонента 2: Изградња свијести и проширење могућности школске/предшколске заједнице која укључује:

- Ширење Политике Школе/предшколске установе које промовишу здраву исхрану међу члановима заједнице,
- Обука предшколског особља у подручју везаном за питања здравља,
- Активности за укључивање породице и шире заједнице (укључујући удружења родитеља, удружења просвјетних радника, гдје постоје) у подручју везаном за питања здравља.

Компонента 3: Припрема, избор и развијање методичког модела реализације која укључује:

- Одговарајуће образовање о исхрани с обзиром на културу, укључујући припрему хране интегрисану у школске/предшколске програме за све старосне групе,
- Могућност учења здравих прехранбених навика ван институционалних активности и/или obroка у установи, вртларења, посјета пољопривредним имањима, творницама хране, итд.,
- Редовно праћење програма ради прилагођавања и побољшања, ако се покаже потребним,
- Распољивост и приступачност здраве хране и напитака,
- Промоција здраве исхране и активног живљења, те одсуство оглашавања и маркетинга неправилних навика у исхрани, нездраве хране и напитака (брзе хране, грицкалица, заслаћених напитака..) у школи/предшколској установи.

Компонента 4: Школска/предшколска средина која пружа стимулативну подршку која укључује:

- Распољивост погодног простора за јело (нпр. чист, свијетло простор за јело, те, ако је потребно, простор за јело за одређене добне групе, итд.),
- Приступ чистој и здравствено безбједној води за пиће,
- Промоција правилних хигијенских навика и исправног кориштења санитариија,

- Расположивост чистих и одвојених WC-а за дјечаке и дјевојчице,
- Адекватан приступ свим спортским садржајима за све узрасне групе у циљу континуираног провођења физичке активности и изван усвојеног плана и програма,
- Промоција активности против насиља у школи, стигматизације, дискриминације (према величини тијела, грађи, понашању, итд).

Компонента 5: Придржавање принципа правилне исхране и пружање здравствених услуга која укључује:

- Редовно праћење раста и развоја школске/предшколске дјеце (нпр. мјерење висине и тежине, итд.),
- Присутан систем повратне информације за родитеље и дјецу о резултатима праћења стања ухрањености и здравственог стања, те одговарајући систем упућивања за оне који требају посебну помоћ,
- Храна и напаци које школа/предшколска установа осигурава (нуди дјечи у предшколској/школској установи) је у складу са прехранбеним стандардима који су усвојени од ресорног министарства,
- У школи/предшколској установи присутни су одговарајући услови за боравак и исхрану дјеце (нпр. хигијенски услови, здравствено безбједна вода за пиће, складиштење хране, побољшање услова за кухање, итд.), посебно простор повезан с храном.

7. ФАЗА ТРИ И ЧЕТИРИ- ИЗРАДА ПОЛИТИКЕ „ШКОЛЕ/ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ ПРИЈАТЕЉИ ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ“ (ПУППИ)

Базични критеријуми које је потребно постићи путем дефинисане Политике у етапама су:

1. Развијена Политика која обухвата свих пет компоненти радног оквира за имплементацију ПУППИ иницијативе,

2. Дефинисати и образложити полазну основу за развој Политике као и достигнућа због којих је значајно њено развијање,
3. Поставити и дефинисати јасне циљеве, са временским планом и начином њиховог остварења,
4. Развити и дефинисати оперативни/акциони план за имплементацију планираних активности,
5. Укључити поглавље које се односи на мониторинг и евалуацију политике,
6. Написана Политика ПУППИ садржи 5 главних компоненти радног оквира за имплементацију ПУППИ иницијативе и 22 кључна критеријума у оквиру ових компоненти као потенцијални оквир за постављање циљева и дефинисање жељених активности.

Уколико школа поседује већ дефинисану Политику или неки сличан вид иницијативе, наведени модел је потребно повезати и интегрисати са критеријумима ПУППИ иницијативе.

Политика здраве и правилне исхране треба да садржи јасно образложење њене сврсисходности, нпр. промоција правилних навика исхране или промоција физичке активности. Образложење и оправданост развоја Политике треба да се ослања на унапређење нутритивног статуса и понашања школске/предшколске дјеце, повећања физичке активности и повећања свијести о значају здравственог васпитања. Потребно је да се приликом писања образложења усмјери на специфичне потребе установе. У неким установама центар пажње може бити усмјерен на потхрањеност, у другима на гојазност. Неке установе, у зависности од свог актуелног стања, могу бити усмјерене на подстицање физичке активности или на повећање квалитета хране у кухињама. Наведено зависи од процјене постојећег стања и приоритета на нивоу сваке установе.

Примјери централних окосница у дефинисању Политике:

- Промоција правилних и здравих навика исхране,
- Промоција повећане физичке активности,
- Превенција потхрањености, гојазности или неких других хроничних болести повезаних са навикама исхране,
- Развој и унапређење хигијенских услова, едуковање школског/предшколског особља или рад са родитељима и заједницом.

установе, у Политици је потребно дефинисати јасне циљеве који су реални и изводљиви. Сви критеријуми који су дефинисани у компонентама 2, 3, 4 и 5 треба да буду размотрени и по потреби дефинисани у постављаним циљевима. Сваки циљ треба да има дефинисан временски оквир и начин његовог постизања. Треба имати науму да ће дефинисани циљеви варирати од установе до установе у зависности од приоритета постављених у образложењу развоја Политике.

Након израде циљева, у оквиру Политике потребно је дефинисати и развити акциони план. Акциони план укључује дефинисање активности путем којих ће се остварити дефинисани циљеви, са дефинисаним процесом, организационом структуром, улогама и одговорностима, те са посвећеношћу свих значајних доносилаца одлука.

Модел развоја акционог плана за имплементацију Политике ПУППИ на нивоу установе дат је у Прилогу 3. овог документа.

Током дефинисања Политике и акционог плана битно је јасно дефинисати активности, одговорности и начине на које ће се дате активности успешно реализовати.

Неке од активности које установа може реализовати у циљу постизања својих циљева су слиједећи:

- Организација активности које се ослањају на припрему хране,
- Успостављање и развој баште (узгој биљака) на нивоу установе,
- Развијање рекреативних физичких активности,
- Развијање спортских хобија и активности у сарадњи са спортским клубовима и удружењима,
- Осмишљавање и повећавање структурно формулисаних физичких активности од стране учитеља/васпитача.

Битан дио Политике чини развијање критеријума за праћење и надзор реализације постављених циљева и акционог плана. Свака установа би требала да развије себи прилагођен начин за праћење и оцјену успјешности имплементираних активности и остварености циљева постављених у Политици.

8. ФАЗА ПЕТ - ОПШТИ КОНЦЕПТ ЕВАЛУАЦИЈЕ ПРОГРАМА „ШКОЛЕ/ ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ ПРИЈАТЕЉИ ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ“

У оквиру имплементације Програма „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ предвиђено је успостављање евалуационог тијела које би требало да изврши процјену имплементације програма у свакој појединачној установи те утврди степен успјешности имплементације ПУППИ иницијативе.

Евалуационо тијело треба да буде састављено од представника Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске, Министарства просвјете и културе Републике Српске те Института за јавно здравство Републике Српске. Улога наведеног евалуацијског тијела се огледа у организацији и спровођењу вањске процјене примјеном упитника процјене те индикатора дефинисаних на основу минималних критеријума у оквиру пет кључних компоненти радног оквира за имплементацију ПУППИ иницијативе. Примјеном наведених инструмената и минималних критерија, одржаће се вјеродостојност, поузданост и транспарентност процеса оцјењивања.

Након процеса екстерне евалуације комисија ће кроз извјештај донијети оцјену о успјешности и напретку установе у погледу имплементације политике посвећене унапређењу исхране и превенцији обољења повезаних са исхраном дјеце.

Признање „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ ће бити додијељено установама које испуне минималне критеријуме у оквиру пет кључних компоненти радног оквира за имплементацију ПУППИ иницијативе, које би требале бити **дефинисане акционим планом који је усклађен са потребама и приоритетним циљевима установе и концептом ПУППИ иницијативе.**

“Потврда опредјељења” ће бити додијељена установама, које не испуњавају минимум критеријума, али су вољне наставити развијати политику „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“, са циљем цјелокупног развоја иницијативе. Након одређеног временског периода корекција, установе могу бити поново процијењене како би се утврдио степен остварења дефинисаних критеријума и акционог плана.

Основни кораци евалуације програма „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ су: формирање евалуационог тијела, припрема на нивоу установе кроз поступак самопроцјене, екстерна евалуација и доношење оцјене о испуњавању критеријума за додјелу признања „Школе/ предшколске установе пријатељи правилне исхране“.

Након обиласка и процјене установе, евалуационо тијело ће сачинити извјештај о спроведеној посјети те донијети оцјену статуса дате установе на основу увида у примијењене инструменте процјене који ће бити приложени уз сам извјештај.

Органограм основних шест корака за реализацију процеса евалуације дат је у прилогу 4. овог документа. У складу са циљевима и основним смјерницама, постављеним у Политици предшколске установе пријатеља правилне исхране (ПУППИ), дефинисани су индикатори према кључним компонентама 1, 2, 3, 4 и 5, а који су приказани у Прилогу 5. овог документа. Процјена (не)остварености наведених циљева/активности тј. индикатора представља основу за оцјену успјешности имплементације ПИППИ програма од стране евалуационог тијела.

Током процеса евалуације евалуационо тијело треба посебну пажњу да обрати на реализацију активности и индикаторе који су дефинисани у акционом плану који је израђен у склопу политике на нивоу сваке појединачне предшколске установе обухваћене ПУППИ иницијативом. Извјештај евалуационог тијела о спроведеној посјети дат је у Прилогу 7.

9. ПРИЛОЗИ

- Прилог 1. Упитник за процјену школа/предшколских установа пријатеља правилне исхране
- Прилог 2. Формулар процјене одређености
- Прилог 3. Модел развоја акционог плана за имплементацију Политике ПУППИ на нивоу установе
- Прилог 4. Органограм основних шест корака за реализацију процеса евалуације
- Прилог 5. Индикатори успјешности имплементације ПУППИ иницијативе
- Прилог 6. Извјештај евалуационог тијела о спроведеној посјети

ПРИЛОГ 1. УПИТНИК ЗА ПРОЦЈЕНУ ШКОЛА/ПРЕДШКОЛСКИХ УСТАНОВА ПРИЈАТЕЉА ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ

1	Датум (дан/ мјесец/година)		Земља			
2	Назив установе					
3	Година оснивања					
4	Адреса установе					
5	Име особе која испуњава упитник					
6	Радно мјесто (титула)					
7	Контакт адреса (укључујући е-mail, телефон и факс)					
8	Врста установе (заокружи)	Јавна	Приватна	Јавна	Јавна	Приватна
9	Установа према нивоу образовања (заокружи)	Предшколско васпитање и образовање	Предшколско васпитање и образовање	Основно образовање и васпитање (9 разреда)	Средње образовање и васпитање	Средње образовање и васпитање
10	Локација установе (заокружи)	Сеоска	Приградска		Градска	Друго
11	Распон старосне доби дјеце					
12	Полна структура дјеце	Дјечаџи		Дјевојчице		/
13	Укупан број уписане дјеце (последњи ажурирани подаци)					
14	Укупан број просторија за учење и боравак дјеце					
15	Просјечан број дјеце по групи/ одјељењу					

КАКО ПОСТАТИ „ШКОЛА/ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА ПРИЈАТЕЉ ПРАВИЛНЕ ИСХРАНЕ“?

16	Укупан број наставног особља/ васпитача				
17	Укупна квадратура игралишта (вањски простор)				
18	Укупна квадратура игралишта (унутрашњи простор)				
19	Да ли установа има особу(е) задужене за исхрану дјеце?	Ако да, наведите име(на) и титулу (раднo мјесто) у установи			
20	Да ли је установа укључена у било какав програм о исхрани и унапређењу здравља?	Да	Ако да, наведите програм и годину прикључивања програму		
		Не			
21	Да ли установа има тијело који брине о здрављу и здравим навикама дјеце?	Да	Не	Број чланова	
Напомене:					
САМО ЗА ОВЛАШТЕНЕ ОСОБЕ					
	Датум				
	Име и презиме:				

Наведени упитник треба да попуни стручни тим на нивоу установе са најсвјежијим расположивим подацима и доставити их Институту за јавно здравство Републике Српске.

Име, презиме и титула особе која врши самопроцјену:

Датум (дан/мјесец/година) самопроцјене:

Компонента 1 Иницијатива и Политика здраве исхране		Одговор		Ако не, да ли се планира развијати?		Детаљно појашњење
		Да	Не	Да	Не	
1.1	Да ли је у Вашој установи развијена иницијатива у форми документа чији циљ је развој правилне исхране ?					
	1.1а: Да ли је иницијатива/Политика написана?					
	1.1б: Да ли је развијена у консултацији с дјецом, родитељима, особљем и широм заједницом?					
	1.1ц: Да ли је развијена користећи информације прикупљене кроз редовна истраживања које проводе школе/предшколске установе, или на основу релевантних података прикупљених из других извора?					
1.2	Да ли је Иницијатива циљано усмјерена на побољшање стања ухрањености дјеце (нпр. превенција потхрањености, хроничне болести узроковане неадекватном исхраном, повећана физичка активност, итд.)?					
1.3	Да ли укључује јасне циљеве са роковима и протоколима (нпр. шта, кад)?					
1.4	Да ли иницијатива/стратегија укључује акциони план (нпр. како постићи циљеве и ко ће бити укључен у њихово постизање)?					
1.5	Да ли она укључује осигурање система праћења и обезбјеђења повратних информација родитељима и дјечи о извршеним здравственим прегледима и здравственом статусу дјетета?					

Компонента 2: Изградња свијести и капацитета школске/ предшколске заједнице		Одговор		Ако не, да ли се планира развијати?		Детаљно појашњење
		Да	Не	Да	Не	
2.1	Да ли је развијена иницијатива у форми документа дистрибуисана на друге субјекте установе и заједнице (особље, дјецу, родитеље)?					
	2.1а: Ако је одговор да, навести коме? (детаљно образложити)					
	2.1б: Ако је укључена шира заједница детаљно појаснити како?					
2.2	Да ли је било одговарајуће обуке за оспособљавање особља (васпитачи, медицинске сестре) о здравим навикама?					
	2.2а: Да ли је обука проведена у установи позивањем интерних или екстерних предавача (детаљно навести коме и како)?					
	2.2б: Да ли је особље присуствовало састанцима / семинарима/обукама које се одржавају ван установе? (детаљно навести које и како)					
2.3	Да ли су предузете одговарајуће активности за повећање свијести о важности здравља?					
	2.3а: Да ли су активности проведене укључујући чланове породице (дједове и баке, родитеље, дјецу)? Опишите тип активности. (поново навести тачно за кога и које активности)					
	2.3б: Да ли је укључена шира заједница? (опишите тип активности)					

Компонента 3: Припрема, избор и развијање методичког модела реализације		Одговор		Ако не, да ли се планира развијати?		Детаљно појашњење
		Да	Не	Да	Не	
3.1	Да ли васпитно-образовни програм укључује образовање о исхрани ?					
3.2	Да ли васпитно-образовни програм садржи учење о здравим прехранбеним навикама?					
	3.2а: Да ли се школски/предшколски оброци користе као средство за учење?					
	3.2б: Да ли се школски/предшколски вртови користе као средство за учење у установи?					
	3.2ц: Да ли се посећују пољопривредна имања, творнице хране, итд.?					
3.3	Да ли васпитно-образовни програм обезбјеђује физичко васпитање за све узрасне групе и оба пола ?					
3.4	Да ли васпитно-образовни програм обезбјеђује здраво и безбједно окружење у смислу здравих хигијенских услова (нпр. развијање хигијенских навика, употреба тоалета, одржавање личне хигијене, прање руку, зуба, кориштење једнократних убруса)?					
3.5	Да ли Ваша установа проводи редовно, континуирано или кампањски, наведене компоненте програма ради усклађивања и даљњег побољшања? (описите учесталост)					

Компонента 4 Школска/ предшколска средина која пружа подршку		Одговор		Ако не, да ли се планира развијати?		Детаљно појашњење
		Да	Не	Да	Не	
4.1	Да ли Ваша школа/предшколска установа осигурава сталну распољивост и приступачност здраве/здравствено безбједне хране и напитака?					
4.2	Да ли Ваша школа/предшколска установа обезбјеђује позитивне поруке у смислу здраве/правилне исхране и активног живљења и да ли подржава забрану оглашавања и рекламирања високо калоричне хране и напитака у школи/предшколској установи? (навести примјер)					
4.3	Да ли Ваша школа /предшколска установа обезбјеђује погодан хигијенски простор и опрему за услуживање obroka/јела за дјецу (нпр. чист, свијетло простор са ручавање, итд.)?					
4.4	Да ли Ваша школа /предшколска установа обезбјеђује сталан приступ чистој и хигијенски исправној/ здравствено безбједној води за пиће?					
4.5	Да ли Ваша школа/предшколска установа промовише хигијенске навике и навике правилног и хигијенског начина кориштења санитарног чвора?					
4.6	Да ли Ваша школа /предшколска установа обезбјеђује чисте и одвојене санитарне чворове за дјечаке и дјевојчице?					
4.7	Да ли Ваша школа /предшколска установа обезбјеђује за све узрасте могућност приступа простору за физичку активност , унутар и изван предшколске установе (у дворишту предшколске установе простор прилагођен тој намјени)?					
4.8	Да ли се у борби против насиља и стигматизације, у школи/предшколској установи, проводе превентивне мјере?					

Компонента 5 Школска/предшколска исхрана и здравствене службе		Одговор		Ако не, да ли се планира развиати?		Детаљно појашњење
		Да	Не	Да	Не	
5.1	Да ли Ваша школа/предшколска установа обезбјеђује редовно праћење дјечјег раста и развоја (нпр. мјерење висине и тежине, итд.)?					
	5.1а: Опишите ко обавља мјерење висине и тежине и како се интерпретирају резултати?					
	5.1б: Ако ДА , опишите детаљно све прегледе који су обављени у циљу праћења раста и развоја осим мјерења тјелесне масе и висине (преглед, као што је мјерење кожних набора, преглед столица на паразите, налаз крви (опишите ове ставке).					
5.2	Да ли Ваша школа/предшколска установа обезбјеђује систем повратне информације за родитеље и дјецу о резултатима редовног праћења раста и развоја, и да ли има одговарајући систем даљег упућивања за оне који требају посебну помоћ?					
5.3	Да ли Ваша школа/предшколска установа у свом саставу има здравствену службу или обезбјеђује здравствену заштиту , укључујући подршку психолога и Центра за социјални рад и систем упућивања на даљњу обраду (нпр. превенција дефицита макро и микро нутриената, систематска превенција и по потреби терапија цријевних паразита, превенција пролива, услуге савјетовалишта за исхрану, психолошког савјетовалишта итд.)?					
5.4	Да ли Ваша школа/предшколска установа обезбјеђује храну и напите који су здравствено безбједни и у погледу нутритивне вриједности су у складу прехрамбеним стандардима усвојеним од стране ресорног министарства Републике Српске или су у складу са препорукама СЗО?					
5.5	Да ли Ваша школа /предшколска установа стално обезбјеђује адекватне школске/ предшколске услове (нпр. хигијенске услове у објекту, хигијенски исправну воду за пиће, хигијенско складиштење, припрему и подјелу хране, прихватљиве услове за термичку обраду намирница, итд.)?					

ПРИЛОГ 2. ФОРМУЛАР ПРОЦЈЕНЕ ОПРЕДИЈЕЉНОСТИ

Овај дио процјене садржи питања о предидјељености одређене школе/ предшколске установе за прихватање и провођење Програма/иницијативе „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ). Молимо појасните своје одговоре и по потреби дајте примјере.

„Школа/предшколска установа пријатељ правилне исхране“ као интервенција

1. Какво је Ваше мишљење о ПУППИ Програму као интервенцији за превенцију неправилне исхране дјецe у свим њеним облицима?

Важност Иницијативе Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране (ПУППИ)

2. Да ли је ПУППИ Програм важан и за подизање квалитета Ваше школе/ предшколске установе? Објасните свој одговор.

Мотивација

3. Да ли је Ваша школа/предшколска установа мотивисана за провођење ПУППИ Програма?

Објасните свој одговор.

3.1 Да ли школа/предшколска установа жели прераспоредити средства или утрошити средства за провођење ПУППИ Програма?

Објасните свој одговор.

3.2 Да ли Ваша школа/предшколска установа жели утрошити вријеме на провођење ПУППИ Програма?

Објасните свој одговор.

3.3 На којем је мјесту Програм „Школе/ предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ) на листи приоритетних активности у Вашој установи?

Интересне стране

4. Каква су мишљења различитих учесника по питању провођења ПУППИ Програма?

Учитељи/наставници/васпитачи:

Директор:

Остали запослени у установи:

Родитељи:

Заинтересоване стране из локалне заједнице:

Дјеца:

Неприхватање

6. Да ли постоји неприхватање Програма „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ)? Објасните свој одговор (*узмите у обзир заинтересоване стране*).

ПРИЛОГ 3. МОДЕЛ РАЗВОЈА АКЦИОНОГ ПЛАНА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ ПОЛИТИКЕ ПУППИ НА НИВОУ УСТАНОВЕ

Акциони план Политике “Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране”			
Тачка 1: Имати написан документ Политика школа/ предшколских установа које промовишу здраву исхрану			
Циљ 1: Развити Политику „Школе/предшколске установе пријатељи правилне исхране“ (ПУППИ) на нивоу установе			
Активност	Носилац	Временски период реализације	Индикатор реализације
Извршити процјену стања на нивоу предшколске установе	Управа школе/ предшколске установе заједно са стручним тимом Института	10 дана од почетка развоја Иницијативе	Испуњен упитник самопроцјене
Дефинисати приоритете у области здравих стилова живота те их образложити у контексту оправданости развоја Политике	Управа школе/ предшколске установе заједно са стручним тимом Института	20 дана од почетка развоја Иницијативе	Утврђени приоритети на нивоу установе
Дефинисати циљеве са роковима њиховог остварења и одговорним особама	Управа школе/ предшколске установе - стручни тим именован на нивоу школе	20 дана од почетка развоја иницијативе	Дефинисани циљеви
Развити акциони план - детаљан опис циљева и начина њиховог постизања	Управа школе/ предшколске установе - стручни тим именован на нивоу школе заједно са представницима локалне управе/НВО, спортских организација и сл.	30 дана од почетка развоја иницијативе	Развијен акциони план
Развити систем мониторинга и евалуације - упитници, опсервација итд.	Управа школе/ предшколске установе заједно са стручним тимом Института	30 дана од почетка развоја иницијативе	Дефинисан начин праћења реализације циљева

ПРИЛОГ 4. ОРГАНОГРАМ ОСНОВНИХ ШЕСТ КОРАКА ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ ПРОЦЕСА ЕВАЛУАЦИЈЕ

ПРИЛОГ 5.

ИНДИКАТОРИ УСПЈЕШНОСТИ ИМПЛЕМЕНТАЦИЈЕ ПУППИ ИНИЦИЈАТИВЕ

А. Развијање и примјена васпитно-образовног програма (поред сваког индикатора означити степен његовог остварења- да, дјелимично, не- те по потреби навести појашњење у циљу прецизног дефинисања извјештаја о спроведеној посјети)

Индикатори	Да	Дјелимично	Не	Детаљно појашњење
А.1 ПУ у свом раду планира и остварује културолошки прилагођене тематске цјелине (етапе) из области правилне исхране				
А.2 ПУ организује учеће активности и игру усмјерену према физичком аспекту развоја, прилагођену узрасту, полу и културолошким обиљежјима бар три пута седмично				
А.3 Васпитно-образовни процес омогућава стицање знања, вјештина и искустава из области здравих животних стилова са нагласком на стварање навика код дјеце приликом (колективне) исхране и узимања оброка.				

Б. Школска/предшколска средина која пружа стимулативно окружење

Индикатори	Да	Дјелимично	Не	Детаљно појашњење
Б.1 Предшколски оброци, храна достављена путем добављача, и снек барови (ако постоје) су у складу са смјерницама за правилну исхрану				
Б.2 Предшколска установа промовише и има позитиван став према исхрани и физичкој активности				
Б.3 Предшколска установа не рекламира нити оглашава у свом простору енергетски богате али нутријентима сиромашне намирнице и пића, који нису у складу са здравом, уравнотеженом исхраном				
Б.4 Прилагођен одговарајући простор за исхрану дјеце (у складу са савременим концептом предшколског васпитања и образовања према препоруци Републичког педагошког завода - исхрана у радним собама у којима дјеца и уче, играју се и спавају)				
Б.5 Постојање предшколских кухиња				
Б.6 Предшколска установа промовише одржавање хигијене и понаша се у складу са принципима добре хигијенске праксе				
Б.7 Предшколска установа обезбјеђује за све старосне групе адекватан приступ свим спортским садржајима за редовно упражњавање физичке активности током игре и учећих активности				
Б.8 ПУ поштује потребе дјеце у погледу обезбјеђења исхране без дискриминације по било ком основу				
Б.9 Предшколско особље даје позитиван примјер и служи као узор за подстицање здраве прехране, физичке активности и здравог начина живота				

Ц. Школска/предшколска средина која прати развој, исхрану и стање ухрањености дјеце и има партнерски однос са здравственим установама

Индикатори	Да	Дјелимично	Не	Детаљно појашњење
Ц.1 Висина и тежина код све дјеце се мјери најмање једном годишње				
Ц.2 Резултати редовног праћења се стављају на располагање родитељима и дјеци, уз захтјев				
Ц.3 Предшколска установа сарађује са здравственим установама на примарном нивоу здравствене заштите (тимовима породичне медицине, педијатрима)				
Ц.4 Јеловник у ПУ је усклађен са Политиком ПУППИ и Стандардима исхране за планирање јеловника у предшколским установама за дјецу узраста од прве до шесте године – јеловници и нормативи				
Ц.5 Постојање тимског рада васпитно-образовних радника и кухара приликом израде нутриционистички балансираних планова исхране дјеце				

Д. Написан документ Политика школа/предшколских установа које промовишу здраву исхрану

Индикатори	Да	Дјелимично	Не	Детаљно појашњење
Д.1 Предшколска установа има написан документ Политика школа/предшколских установа које промовишу правилну исхрану				
Д.2 Предшколска установа је јасно дефинисала активности за имплементацију Програма				
Д.3 Предшколска установа је поставила јасне циљеве и рокове, те јасно и објективно дефинисала очекиване резултате				
Д.4 Предшколска установа има урађен оперативни план за имплементацију своје политике				
Д.5 Предшколска установа је израдила алатке за праћење и евалуацију плана заснованог на политици Школа/предшколских установа пријатеља правилне исхране				

Е. Развој партнерских односа ПУ и породице кроз изградњу свијести о значају здраве исхране

Индикатори	Да	Дјелимично	Не	Детаљно појашњење
Е.1 Предшколска установа организује за дјецу најмање један догађај у сврху промовисања исхране у складу са политиком предшколске установе пријатеља правилне исхране на годишњем нивоу				
Е.2 Предшколска установа организује најмање један догађај годишње за породице и ширу друштвену заједницу, како би повећала свијест о важности исхране и здравља				
Е.3 Предшколска установа организује барем један тренинг годишње за предшколско особље на тему важности исхране и здравља				

ПРИЛОГ 6. ИЗВЈЕШТАЈ ЕВАЛУАЦИОНОГ ТИЈЕЛА О СПРОВЕДЕНОЈ ПОСЈЕТИ

Уводни дио

(Навести основне информације о реализованој посјети: датум посјете, локалитет тј. назив установе, састав комисије која је обавила евалуацију, представници установе са којима је обављен разговор те прикупљени подаци потребни за процес евалуације, навести сва битна запажања.)

Процјена индикатора успјешности имплементације ПУППИ иницијативе

(Индикатори представљају показатеље успјешности имплементације ПУППИ иницијативе тј. њених основних циљева који су дефинисани у документу Политике предшколске установе пријатеља правилне исхране. Потребно је прикупити информације о степену остварења сваког индикатора кроз увид у Политику установе али и сва актуелна документа и активности које се ослањају на имплементацију циљеве ПУППИ иницијативе. Потребно је детаљно описати степен остварења индикатора за сваку тематску цјелину те напоре установе да исте достигну.)

Процјена остварења акционог плана установе

(Увидом у конкретан акциони план сваке установе потребно је прикупити информације о остварењу и реализацији планираних активности које је установа означила као свој приоритет. У акционом плану су дефинисани индикатори који представљају основу за процјену степена реализације постављених циљева и активности. Потребно је описати степен реализације акционог плана и индикаторе остварења.)

Крајња оцјена

(На основу увида у горепоменуте аспекте евалуације потребно је донијети оцјену да ли је установа испунила све минималне критеријуме за добијање признања „Предшколска установа пријатељ правилне исхране“. При доношењу крајње оцјене, поред испуњења критеријума и акционог плана битно је узети у обзир мотивацију и посвећеност установе у реализацији ПУППИ активности у оквиру услова дате локалне средине.

Уколико установа не испуњава минималне критеријуме, добиће „Потврду опредељености“, те је потребно навести на којим аспектима ПУППИ иницијативе установа треба радити у наредном периоду тј. које слабости треба отклонити.)

Датум подношења извјештаја, локација

Потпис чланова комисије

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

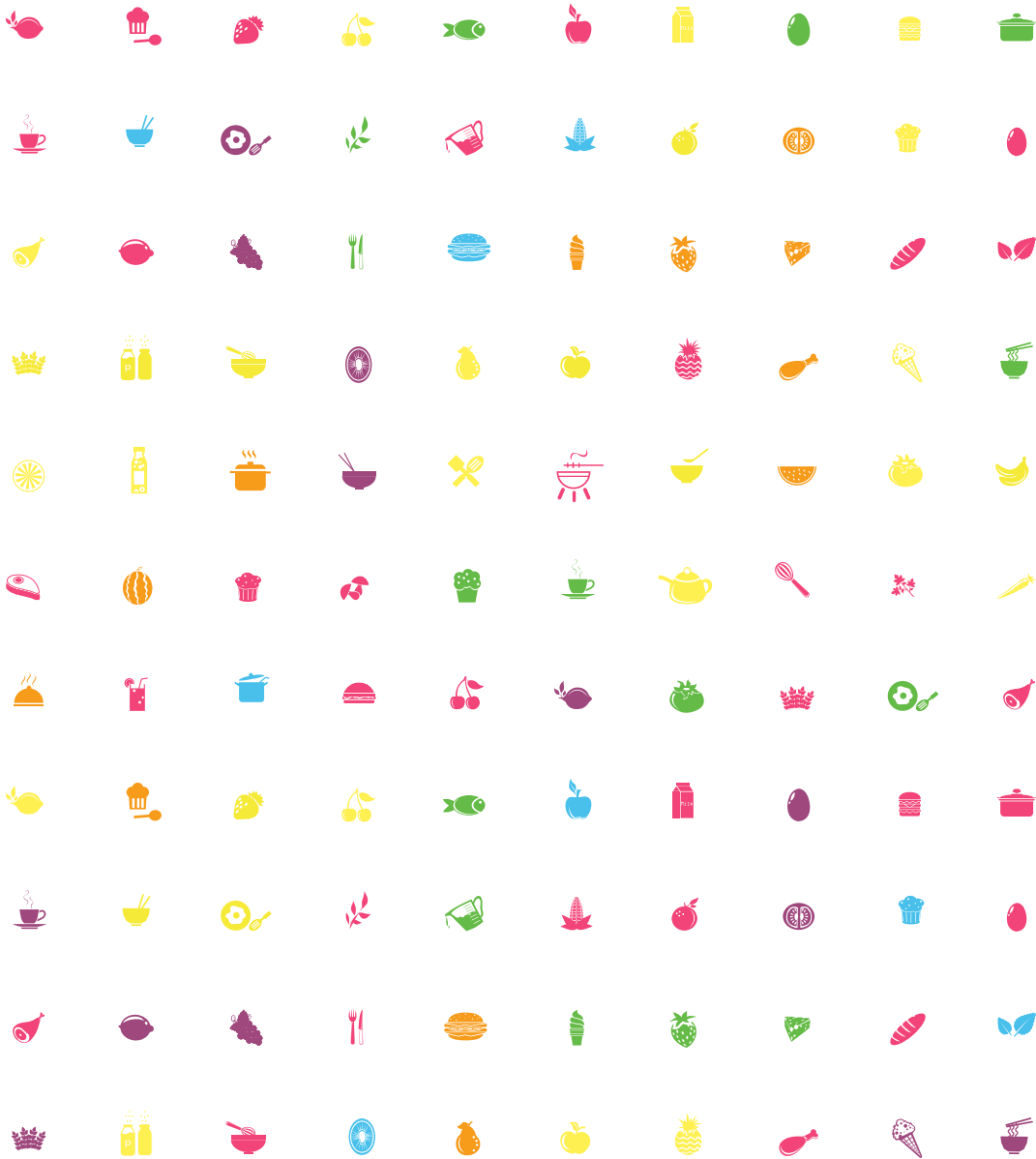
613.22(035)

КАКО постати школа / предшколска установа "пријатељ
правилне исхране"? : Упутство за развој, имплементацију и
евалуацију иницијативе / [уредили Амела Лолић ... [и др.]]. - Бања
Лука : Институт за јавно здравство, 2016 ([б.м. : б.и.]). - 40 стр. :
илустр. ; 23 см

На насл. стр.: Министарство здравља и социјалне заштите
Републике Српске, Министарство просвјете и културе Републике
Српске, Институт за јавно здравство Републике Српске. - Прилози:
стр. 22-40.

ISBN 978-99955-87-28-4

COBISS.RS-ID 6055704

Штампање ове публикације подржао UNICEF
кроз Пројекат развоја и сарадње регије Бирач који финансира
Влада Краљевине Холандије, а проводе агенције Уједињених
нација UNDP, UNICEF и UNHCR

*Садржај публикације је одговорност аутора и не одражава
званичне ставове UNICEF-а*

